

FYSIKPROFESSOR PÅ KRIGSSTIGEN

Vänstern i Europa ropar i dag på militära interventioner i främmande länder till försvar för mänskliga rättigheter. Det spelar imperialismen i händerna, menar **Jean Bricmont**, samhällsdebattör och professor i teoretisk fysik i Belgien.

MARTIN SCHIBBYE TEXT EVA WERNLID & USARMY BILD

Bakom de stängda dörrarna av massivt trä på ABF-husets fjärde våning i Stockholm håller vänsterpartiet möte. De har bjudit in fysikprofessorn, Jean Bricmont till Sverige för ett internt seminarium.

I väntan på att han ska komma ut från mötet bläddrar jag i hans bok *Humanitär Imperialism* (Karneval förlag, 2007). Syftet med boken var enligt honom själv att intellektuellt beväpna motståndarna till de humanitära interventionerna. Att förse antikrigsrörelsen med argument mot den koloniala ideologin och retoriken kring de mänskliga rättigheterna: "ideologiska trojanska hästar".

Den klassiska öppningen när Bricmont kommer ut hade kanske varit att fråga om reaktionerna på boken som kom för drygt ett år sedan. Men det känns på något sätt passé.

Istället visar jag ett utdrag ur EU:s långa lista med pågående operationer: I Guinea-Bissau, i Tchad, i Kongo, Palestina, Kosovo med flera. Bricmont slänger ett getöga på listan. Läger den snabbt åt sidan.

– Och frågan?

Vilka av operationerna är humanitär imperialism?

– Det finns nog de som är större antiimperialister än jag, svarar Bricmont och ler. – Jag säger inte att det i alla lägen alltid är fel med militär trupp. Men du måste förstå principen, jag försvarar FN. Det innebär att jag inte per automatik är emot alla fredsbevarande operationer som sker med FN-mandat.

Men konkret, FN insatsen i Libanon från 2006. Vad säger du om den?

– Ja, kan man kalla det imperialism? Mina palestinska vänner säger så. Men samtidigt blir det svårare för Israel att angripa landet igen när de är på plats. De blir som levande sköldar för Hizbollah i södra Libanon. Så, nej jag är inte emot den insatsen. Men jag är emot när FN utnyttjas som täckmantel för amerikansk imperialism. Man kan inte ha regler för interventioner som man ändrar var och varannan dag, man måste ha principer, och FN:s regler för hur stater ska uppföra sig är i grunden bra. Men som alla annan lagstiftning utgör de det minst onda

i jämförelse med frånvaron av lagar.

Det allvarliga i dagens värld menar Bricmont är trenden. Att länder som Sverige har slutat föra en aktiv neutralitetspolitik och istället börjat föra en moralisk utrikespolitik. Resultatet har blivit att folk-rätten försvunnit från dagordningen och att vänstern i Europa applåderar invasioner av suveräna stater.

Flera retoriska hugg i hans bok utdelas mot organisationer som Amnesty som kritiserar tortyren i Irak men inte ockupationen. "Om man vill ha invasioner, så vill man ha krig, och om man vill ha krig, så vill man ha tortyr", skriver Bricmont och jämför inställningen hos någon som ber en våldtäktsman att använda preventivmedel.

Den stora behållningen med Bricmont är de perspektivförskjutningar som han erbjuder. "Om ryssarna hade betett sig mot tjetjenerna som de vita amerikanerna gjorde mot indianerna, hade det inte funnits någon konflikt med Tjetjenien". För liknande tankeexempel har han fått epitetet "machovänster", men enligt honom själv vill han bara att västländerna ska visa en smula större ödmjukhet när man uttalar sig om andra länders konflikter: "Vill vi att Pakistan och Indien löser frågan om Kashmir som Frankrike och Tyskland löste frågan om Alsace-Lorraine?", och "vad hade vi sagt om de var Brasilien – en demokrati – som invaderade Irak för att upprätta demokrati?".

Jean Bricmont återkommer också ständigt i boken och intervjun till vänstern, "the left". Som fysikprofessor på ett katolskt universitet i Belgien kan man kanske förstå hans frustration. I EU statens hjärta föddes ur frånvaron av organiserade protester mot Jugoslavienkriget 1999 idén om att skriva en bok som skulle handla om mora-

lismen inom denna "vänster".

– Situationen var extrem, vänstern var som paralyserad av moralism. Även på de få demonstrationerna mot krig som ägde rum förde talare fram åsikten att Nato nu måste stanna i Balkan. Jag frågade mig själv vad det berodde på? Situationen behövde förklaras och avmystifieras.

Och din slutsats, att det beror på att mänskliga rättigheter blivit någon form av överideologi som är viktigare än folkrätten, är det så man ska förstå dig?

– Nej, hela min politiska ideologi baseras på de mänskliga rättigheterna såsom de formulerades i 1948-års FN-förklaring. Folkrätten växte fram för att värna de mänskliga rättigheterna och de små nationerna.

Men Bricmont vill också lyfta fram den andra delen av de mänskliga rättigheterna,

»Det finns nog de som är större anti-imperialister än jag. Jag säger inte att det i alla lägen alltid är fel med militär trupp.«

»Att vara mot tortyr, men inte krig, är som att be en våldtäktsman att använda preventivmedel.«

de som Nixon kallade "en önskelista till tomten", – de sociala och ekonomiska.

– Om till exempel Latinamerika följde den kubanska hälsovårdens exempel skulle hundratusentals liv räddas årligen.

Bricmont ställer sig då frågande till varför "vänstern" inte driver frågan om hälsovårdsreformer i Latinamerika med samma frenesi som frågan om demokratisering på Kuba.

Men du skriver ju att mänskliga rättigheter är som en trojansk häst?

– Vad jag säger är att de inte är vår skyldighet att formulera en politisk lösning för alla länder. Vi vet inte alltid bäst. Bättre då att säga att vi inte har någon lösning och att det bästa vi kan göra är att inte bomba och blanda oss i.

Men du har skrivit att det är fel att kritisera regeringar i Tredje världen som kränker de mänskliga rättigheterna, eftersom det i sin tur döljer de verkliga brotten begångna av oss i väst.

– Fel och fel, frågan är väl när man gör det och varför. När jag växte upp under kriget var det moraliskt att ljuga för tyskar. Men det innebär inte att lögnen alltid är revolutionär. Vi måste fråga oss varför vi kritiserar regimer? Är det för att förbättra situationen där eller för att bereda marken för en invasion. Om kritiken kommer i ett klimat av aggressiv krigsretorik så gör den inget gott. Och om det som våren 2003 sker mitt under brinnande krig så menar jag att det är fel att inte skilja på den angripne och angriparen. Det är inte heller anti-krigsrörelsens uppgift att förklara hur ett land ska

omvandlas utan krig.

Så de som ropade "varken Saddam eller Bush" 2003, hade de fel?

– De försökte väl bli respekterade. Men ett hederligt krigsmotstånd kan aldrig bli det. Och nu är ju Saddam hängd. Då är det ju så dags att idag ta avstånd från konsekvenserna.

Du har också sagt att det är oklokt av antikrigsrörelsen att resonera kring vad som kommer att ske efter att USA lämnar Irak. Men en del menar ju att om man bara ropar "USA ut ur Irak" men inte har något konstruktivt att sätta i stället kommer okkupationen att fortsätta.

– Det handlar om på vems villkor diskussionen sker. Den stora frågan är ju om situationen förbättras nu när de är kvar. Det ser vi inga tecken på. Då är det detta vi borde diskutera, inte hur det kan bli när de lämnar. Ju mer involverade USA blir desto värre blir situationen på marken.

Som exempel tar Bricmont situationen när det brittiska imperiet föll samman. 100 000-tals döda; nya nationer som Pakistan; inbördeskrig. Men säger han retoriskt: gör detta att de skulle ha stannat?

– Frankrike var 130 år i Algeriet; Belgien 80 år i Kongo. Men alla jagades bort till sist. De stannade ju inte för att de inte kunde stanna, de hade varken pengar eller soldater för att hålla imperiedrömmarna vid liv. Samma med USA i Vietnam. De kastades ju ut. Vad skulle de ha gjort? Fortsatt att bomba? Hade det

förbättrat situationen? Hela frågeställningen är fel, de skulle aldrig ha varit där till att börja med!

Bricmont menar att frågan, "vad sker om de lämnar?" är en icke-fråga som drar intellektuell kraft från arbetet med att bygga en opinion mot USA:s närvaro och istället får antikrigsrörelsen att sitta och fnula på egna smarta konstitutionella lösningar.

– Det återspeglar också en övertro på vår västerländska allsmäktighet.

Bricmont menar också att om antikrigsrörelsen ska växa måste den använda starkare argument. Till de hör försvaret av FN-stadgan och principen att brotten mot freden är det grövsta brottet, eftersom det möjliggör alla andra. Han menar att man måste sluta tala om att kriget kostar mycket pengar, eller att det inte går att bomba fram demokrati. För vad sker om kriget kan förbilligas genom användandet av till exempel legosoldater från Filippinerna eller om det irakiska parlamentariska systemet skulle visa sig fungera?

I din bok finns en passage där du skriver om att det är fel att lägga sig i det amerikanska presidentvalet. Gäller det i år också?

– USA är ett självständigt land, och om dess befolkning vill välja en ekonomisk politik som leder till en utarmning av landet, är det deras självklara rätt. Problemet kommer av deras ständiga inblandning i andra länders inre angelägenheter. Det vi borde göra är inte att böna och be att amerikanerna ska välja en god prins, utan istället konstruera ett system av internationella relationer som begränsar denna inblandning.

Varför är det då så farligt med moral inom politiken? Varför får inte vänstern prata om värden? Svaret på den frågan måste sökas

"Människor vars händer dryper av oskyldiga människors blod – irakiernas blod, afghaners blod, panamaners blod, nicaraguaners blod, chilenaers blod – människor som inte erkänner internationell rätt och som har ägnat sig åt militära attacker... Är detta människor som har rätt att kritisera de mänskliga rättigheterna i vårt land? /.../ Även om många hemska saker utförs i islams och andra religioners namn, så begås värre saker i demokratins och de mänskliga rättigheternas namn."

Mohamed Mahathir före detta premiärminister i Malaysia, 2005.

i Bricmonts tidigare böcker. För några år sedan publicerade han tillsammans med Alan Sokal *Fashionable Nonsense – Postmodern Intellectuals' Abuse of Science*, en veritabel avrättning av postmodernismen och dess relativiserande kring objektivitet och sanningskriterier.

– Har du läst den?

Nej, men jag har läst om den och funderar på kopplingen. Finns det en koppling mellan dina böcker?

– Jag försöker i grunden att försvara de delar av den gamla vänstern som kan och bör försvaras. De var för teknologiska framsteg, för progressivt och kritiskt tänkande. Men den nya vänstern är smittad av mysticism, religiositet och icke-rationell. Jag arbetar på ett katolskt universitet och är en av få som skriver och kritiserar religionen. Ingen gör det längre. Vänstern har övergivet rationalismen. Vi har slängt ut alla barn med badvattnet, allvarligaste konsekvenser har det fått när det gäller rationalismen och sekularismen.

Hur viktigt är detta? Om någon bygger en motor som brinner upp, så är det en sak. Men det blir ju inga direkta konsekvenser av pseudovetenskap inom humanioran – inga explosioner. Finns det verkligen ett behov av ett engagemang mot flummet inom denna disciplin?

– Min poäng med sekularism och rationalitet gäller främst de politiska institutionerna och det offentliga politiska samtalet. Med det menar jag att kyrkan ska vara skild från staten, inte bara så att ingen ska behöva dö för att de har fel tro, utan framför allt för att Gud inte ska ploppa upp i alla debatter hela tiden. Vi upplever

Jean Bricmont

■ ■ Bricmont är professor i teoretisk fysik vid Université de Louvaine i Belgien. Han har också gjort sig känd som en skarpsynt ideologikritiker.

För några år sedan publicerade han tillsammans med Alan Sokal *Fashionable Nonsense*

– *Postmodern Intellectuals' Abuse of Science*, en svidande uppgörelse med postmodernismen.

Jean Bricmont är också tillsammans med Régis Debray författare till *À l'ombre des Lumières* där han med upplysningsidealen som grund går i polemik mot vår tids religiösa nyväckelse.

en degenerering av politiken och det är ett resultat av att vänstern varit slapp och inte rationell. Förr fanns en atmosfär där detta inte tilläts, där det politiska samtalet var sekulärt och religionen en privatsak.

För Bricmont är alltså den humanitära retoriken för krig bara ett exempel på en värdeförskjutning som skett inom en vänster som istället för att förespråka en konkret ekonomisk politik, börjat tala om värden som antirasism, och antifascism. Det enda konkreta ställningstagandet har varit för Europabygget, vilket rättfärdigas genom antinationalism. "Idag kontrollerar de flesta europeiska länder inte ens sin egen valuta. Detta tal om att allt ont kommer från Europas nationalstater har i sin förlängning lett till att demokratin har tömts på sitt innehåll", skriver han i sin bok.

Om degenereringen får fortsätta menar Bricmont att vi på sikt ser demokratins slut.

Om humanitär imperialism är den ena byggklossen för att förstå Bricmont, så är alltså det nationella självbestämmandet

den andra. Bricmont menar att den "nationalism" som uttrycks av ett folk som vill försvara sina uppnådda rättigheter, inte kan jämföras med en stormakts nationalism, uttryckt i militära interventioner i länder på andra sidan jorden. Dessutom menar han att även om det inte är så att nationell självständighet innebär demokrati, så förutsätter demokrati nationell självständighet.

– I respekten för det nationella självbestämmandet ligger lösningen och räddningen, säger Bricmont.

Innan Bricmont försvinner tillbaka till vänsterpartiets seminarium frågar jag vad han tycker om att Sverige skickat militär trupp till Tchad?

– Det stora problem som världen står inför handlar inte om en handfull svenska soldater i Tchad. Det är de krigsinsatser som sker i Mellanöstern under paroller som demokrati och mänskliga rättigheter. Hatet mot oss i Mellanöstern är enormt. Att vänstern i det läget laborerar med humanitära interventioner är skrämmande. Bland folk som inte är "vänster", eller dagdrömmer om att "en annan värld är möjlig", eller är allmänt moraliserande, så ser det vansinnet i krigsprojekten. Men det är bland vänstern som problemen finns

Träffar Bricmonts kritik situationen i Sverige? En färsk SOM-undersökning (DN 2/5) visade att vänsterpartister och miljöpartister är bland de starkaste förespråkarna för svensk trupp i Afghanistan och några veckor efter Bricmonts besök försvarar vänsterpartiet i Riksdagen den FN-sanktionerade svenska insatsen i Tchad, med, just det: humanitära argument.

Bricmonts bok lär vara fortsatt aktuell.

MARTIN SCHIBBYE ÄR REDAKTÖR PÅ FIB/K OCH FRILANSJOURNALIST. EVA WERNLID ÄR FOTOGRAF.

»I respekten för det nationella självbestämmandet ligger lösningen och räddningen.«